

nájemní podle toho, zdali užití věci bylo povoleno schovateli bezplatně či za určitou náhradu (§ 959 o. o. z.).

3. Jestliže schovatel kromě převzetí věci sobě svěřené zaváže se obstarati též jiné záležitosti na účet ukladatelův, jeví se pak jako zmocněnec a dotyčná smlouva jako smlouva zmocňovací, ačkoli ostatně ustanovení smlouvy schovací i na tuto smlouvu se pak vztahují.

4. T. zv. *dépôt nécessaire* (jak je označuje Code Napoleon) jest uložení věci pocestným náležejících u hospodských, plavců nebo povozníků (§ 970 o. o. z.). Římské právo nepokládalo tento případ za schování (*depositum*), nýbrž poskytovalo v tomto případě dvě zvláštní žaloby: jedna, *actio de recepto*, směřovala k navrácení věci resp. k zaplacení její ceny bez ohledu na zavinění hospodského (plavce atd.) nebo jeho lidí, druhá směřovala k náhradě dvojnásobné, byla-li totiž věc odcizena, poškozena nebo zničena od hospodského nebo od jeho lidí nebo konečně i od osob, jež u něho trvale bydlí. Rakouské právo odchylkou od římského práva však ustanovuje, že hospodští, plavci nebo povozníci ručí za věci, jež jim od pocestných ve schování nebo k dopravě byly odevzdány, stejně jako schovatel. Není také nikterak potřebí, aby cestující byl vlastníkem věci, stačí, že věc zmíněným osobám odevzdá, resp. že tyto věc převezmou. Ostatně není pochybnosti, že toto ručení hospodských, plavců nebo povozníků může býti zvláštní úmluvou obmezeno nebo naprosto vyloučeno. Takováto schovací smlouva vzniká již přijetím pocestného, aniž by bylo třeba zvláštního odevzdání věcí (rozh. ze dne 23. května 1854 č. 5329). Hospodští ručí též za věci, které převzali před příchodem pocestného (rozh. ze dne 9. prosince 1875 č. 7626, sb. 5931).

X. Ob. obč. zák. uděluje schovací smlouvě některé zvláštní výhody, tak na př. ohledně věcí ve schování daných se nepřipouští kompenzace (§ 1440 o. o. z.); věci ty nemohou býti od věřitelů, vypůjčitelů, schovatelů nebo poživatelů vydrženy (§ 1462 o. o. z.); ukladatel má právo v konkursu věc nazpět požadovati; kupecké právo retenční k věcem ve schování daným schovatel vykonati nemůže a pod.

XI. Právo poplatkové.

Schovací smlouvy, byla-li vymíněna odměna, se v příčině poplatků pokládají za smlouvu o práci, jinak podléhají kolkovému poplatku 50 kr. z každého archu.

XII. Právo trestní. Viz čl. Zpronevěření.

Smlouva směnná viz Směna.

Smlouva společenská.

I. Pojem.

Společenská smlouva v nejširším slova smyslu jest spojení dvou nebo několika osob k dosažení společného účelu. Předmětem tohoto účelu mohou býti duševní, vědecké, humanitní nebo majetkoprávní zájmy. Ve smyslu soukromoprávním jsou společenské smlouvy takové smlouvy, které výlučně směřují ku společným, majetkovým účelům; tyto pak dělí se zase ve dvě skupiny: v takové, které mají za účel společné držení a společné vlastnictví k věcem resp. věcná práva (*societas rerum*, *společenství vlastnictví*) [viz čl. Spoluvlastnictví], a v takové, které směřují k nabytí statků a k vytěžení zisku z nich. Poslední druh může míti opět za předmět *společenství jmění* mezi manžely nebo *společenství třetích osob*; o prvním viz čl. »Společenství statků mezi manžely«. Úkolem tohoto článku jest po-

jednati o výdělkové společnosti ve smyslu 27. kapitoly o. o. z. (§§ 1175 až 1216).

II. Všeobecné zásady.

§ 1175 o. o. z. podává tento výměr: »Svoluje-li dvě neb více osob, aby jen práce jejich nebo i také věci jejich pro společný užitek se spojily, zřizuje se smlouvou takovou společnost pro společný výdělek.«

Společnost výdělková tudíž:

1. náleží mezi dvoustranné smlouvy, ježto každý účastník jest zavázán, aby své konání věnoval společnému majetkoprávnímu účelu;

2. výdělková společnost jest smlouvou úplatnou, ježto každý účastník máje odváděti jistý příspěvek (na kapitálu nebo na práci) nabývá v konání ostatních členů za to úplaty.

Společenská smlouva zakládá pouze obligační poměry mezi společníky (socii), avšak žádného spoluvlastnictví (věcné společenství). Spoluvlastnictví vzniká teprve odevzdáním věcí, na něž se vztahuje společenský poměr, náleží společenská smlouva k titulům, jimiž vlastnictví se nabývá; nabytí samo a společenství statků nebo věcí uskutečňuje se jenom odevzdáním jich (§ 1181 o. o. z.). Odporujeť podstatě smlouvy společenské, kdyby úmysl jednoho socia směřoval k tomu, aby se na útraty jiného obohatil. Vyplývá tudíž z principu společenství, že druh druhu ku konání zavazuje a že musí každý právo míti na poměrnou část docílených výhod. Společenská smlouva, která vylučuje jeden nebo druhý z těchto momentů, musila by se dle své pravé povahy posuzovati jako darování nezavázanému resp. jedinému oprávněnému druhu učiněné. § 1196 o. o. z., který prohlašuje takovou úmluvu za příčící se zákonu, jest zák. ze dne 14. června 1868 č. 62 ř. z. zrušen.

3. Římské právo řadí společenské smlouvy mezi konsensuální kontrakty; také právo rakouské nevíže společenskou smlouvou na určitou formu, vznikáť ona pouhou souhlasnou vůlí; písemní její vyhotovení ne náleží k podstatě smlouvy společenské. I lze s plnou zákonnou účinností uzavřítí společenskou smlouvu ústně (rozh. ze dne 25. ledna 1883 č. 11.836, sb. 9279), rovněž i úmluvou mlčky učiněnou (rozh. ze 6. března 1862 č. 1932, sb. 2411). § 1178 o. o. z. jest jen potud výjimkou, že při společenských smlouvách, ježto se vztahují jediné ku jmění nynějšímu nebo jediné ku jmění budoucímu, věci, jež ta i ona strana přinesla, musí býti náležitě popsány (inventarisovány) a poznamenány. Inventář jest tedy v tomto případě integrující součástí smlouvy společenské a musí, má-li míti moc průvodní, jej strany podepsati (dv. d. ze dne 12. ledna 1833 č. 2588 sb. z. s.). Naproti tomu nežádá nikterak § 1178 písemného vyhotovení společenské smlouvy samé, jež v té případnosti může se ústně i mlčky projevěnou úmluvou uzavřítí (viz výše uv. rozh.).

III. Rozdělení.

1. Dle objemu dělí se smlouvy společenské na universální, t. j. ony, které se vztahují k celému jmění jednotlivých společníků, a na partikulární, které mají za předmět jen část jmění jejich. Poslední liší se v generelní společnosti, t. j. ony, kde se společenství vztahuje pouze na jistý druh věcí (všecko zboží, veškeré plody, všechny pozemky), nebo speciální společnosti, které se týkají jediné jednotlivých předmětů těch kterých podniků (§ 1176 o. o. z.).

2. Dle doby nabytí lze rozeznávat společenské smlouvy takové, které zní na nynější jmění a takové, které pojímají i jmění budoucí. Jméním budoucím vyrozumívá se jen jmění nabyté, nikoli zděděné, leč by obé výslovně bylo umluveno (§ 1177 o. o. z.).

3. Zvláštní druh společností jsou obchodní společnosti, k nimž patří: veřejná obchodní společnost, akciové společnosti, komanditní společnosti na akcie, tichá společnost, spolčení k jednotlivým obchodům (viz čl. Společnost obchodní veřejná, Společnost obchodní tichá, Společnost akciová, Společnost komanditní a Spolčení k jednotlivým obchodům).

4. Společenství statků mezi manžely (viz tento čl.).

IV. Podstatné náležitosti.

V každou společenskou smlouvu nutno pojatai resp. smluviti především :

1. Ustanovení o podstatě společenského jmění. § 1182 o. o. z. označuje jako kapitál čili podstatné jmění společnosti vše, co výslovně k provozování společného obchodu se určí, protivou ku jmění, jímž každý společník pro sebe, bez ohledu na společenství, vládne a jež za zvláštní jmění se pokládá. I jest otázka, je-li tu podstata jmění, umluví-li dva společníci, že vynaloží pouze a jediné svou práci ku společnému užitku. Tuto otázku ponechal o. o. z. nerozřešenou označiv jako podstatu jmění toliko vše, co ku provozování společného obchodu se určí. Spojí-li se společná práce, jest pracovitost a způsobilost společníků ku provedení společného účelu výdělkového bez odporu těžištěm činnosti společné a tento moment lze patrně za podstatu jmění v nejširším slova smyslu považovati, byť i § 1183 o. o. z. vylučoval z podstatného jmění ty společníky, kdo věnují jenom svou práci společnosti; než § 1183 o. o. z. poukazuje na § 1192 a dopouští tudíž výjimku v § 1192 ujednanou, že cena prací přiřazí se ke kapitálu a obé, tudíž i kapitál i práce, prohlásí se za společné jmění, tedy lze i konání prací a hospodaření kapitálem jako podstatu majetkovou označiti. Jednání sociů může tedy záležeti ve vložení peněz, v dodávání hmotných i nehmotných věcí, v konání prací, v poskytování úvěru. Trvá-li společenství jmění, platí domněnka, že společník nabývá po každé pro společnost. Společník, chtěl-li by tomu odporovati, podejž odvod (rozh. ze dne 6. března 1866 č. 1932, sb. 2411). Vše, čeho se nabývá pro společnost, patří do tohoto společenství. Každý společník jest povinen, nebylo-li nic jiného zvlášť umluveno, přispívati rovným dílem k podstatě společného jmění (§ 1184 o. o. z.).

2. Zisk. Společenská smlouva má ustanoviti, jakým způsobem jest rozdělit zisk. Co po srážce všech výloh a vzešlých škod nad podstatu přebude, jest zisk. I jest podstatu jmění, aby se vypočetl zisk, odraziti. Rozdělení zisku řídí se blíže § 1193 o. o. z.; i může v té příčině několik případů nastati:

a) Všickni společníci přispěli vklady kapitálovými, žádný však prací. V tom případě vypočte se zisk dle poměru příspěvků k podstatě majetkové. V pochybnosti pokládají se všechny podíly za stejné a každý společník obdrží stejný podíl na zisku (§ 839 o. o. z.).

b) Jestliže všickni společníci i kapitálem přispěli i práce konali, rozdělí se zisk týmž způsobem jako ad a), protože § 1193 o. o. z. ustanovuje, že práce, jež všickni společníci konali, jedny druhými se zdvihají.

c) Nastane-li však případ ten, že jen jeden člen nebo někteří členové pracovali, kapitálem však nepřispěli, neb že neúčastní se ti členové,

kteří kapitál vložili, prací společnosti, dlužno vzíti slušný ohled na ty společníky, již přispívají prací, nikoli kapitálem; těm budiž přiměřená odměna za přičinění vzhledem k tomu, jak platná práce byla vykonána, jaké pilnosti na ni vynaloženo a jaký užitek zjedнан, po případě, nemohou-li se o to společníci shodnouti, soudem vyměřena; tato odměna uhradí se především z přebytků příjmů; zbývající nadto přebytek tvoří pak zisk, který se rozdělí podle vkladů kapitálových. Každý podíl, jenž poskytnut, jest zvláštním jměním jednotlivých společníků.

d) Avšak společnost může také společníku některému za výtečné vlastnosti neb přičinění jeho povolití větší zisk, než by mu podle podílu jeho náležel. Tento předpis § 1195 o. o. z. jest výjimkou z pravidla a nesmí kdy obsahovati žádných protizákonných úmluv nebo zkrácení.

e) I ta případnost může nastoupiti, že zisk záleží ne v hotových penězích, nýbrž v jiných druzích užitků; v tom případě nastane dělení dle ustanovení o spoluvlastnictví (§§ 840—843 o. o. z.).

3. Ztrátou zoveme rozdíl, jenž vznikne, převyšují-li výdaje společnosti její příjmy a nutno-li tudíž větší výdaje uhraditi ze základního fondu. Ztráta rozdělí se na společníky touž měrou, kterou by se zisk rozdělil. Kdo nedal kapitálu, ztrácí práci a přičinění (§ 1193 o. o. z.).

4. Práva společníků:

a) Každý společník má podíl na podstatě jmění společenského, pokud k němu přispěl resp. pokud cena práce připočte se ke kapitálu základnímu a všechno za jmění společné se prohlásí (§§ 1183 a 1192 o. o. z.) [viz výše odst. IV. č. 1].

b) Svěřili se jednomu nebo několika členům provádění prací, považují se za zmocněnce a mají všechna práva, která jim zákon na základě tohoto zmocnění vyhrazuje.

c) Každý společník má z pravidla právo na podíl zisku (viz výše);

d) dále též právo na rozdělení společného jmění po zrušení společnosti. Není-li o způsobu rozdělení ve společenské smlouvě nic bližšího umluveno, užije se v té příčině předpisů §§ 841—843 o. o. z. Jako již v římském právu, platí i v občanském zákoníku zásada, že stále společenství jest nepřípustno a neplatno (§ 832 o. o. z. a rozh. ze 3. března 1858 č. 1575, sb. 520).

5. Povinnosti společníků:

a) Pravidlem jsou povinni všickni společníci, nehledíc k většímu neb menšímu jich podílu, ku společnému užitku rovnou měrou se přičiňovati (§ 1185 o. o. z.).

b) Žádný společník nemá práva přičiňování jinému za sebe svěřovati, nebo někoho do společnosti přijímati, anebo se něčím zaměstnávat, co by společnosti bylo na škodu (§§ 1186 o. o. z.).

c) Povinnosti společníků určují se obšírněji smlouvou. Kdo se zavázal pouze k práci, není povinen ničím jiným přispívati. Kdo slíbil pouze peníze neb jinou pomoc, nemá ani závazku, ani práva přispívati ke společnému výdělku jiným způsobem (§ 1187 o. o. z.).

d) Každý společník práv jest ze škody, již způsobil společnosti vinou, dle všeobecných ustanovení o náhradě škody. Dle toho může býti každý společník povinným nahraditi škodu, kterou nejen vědomky a volně, nýbrž i z nedostatku náležité pozornosti a pilnosti učinil (§ 1294 o. o. z.). Pravidelně nelze škody takové vyrovnati užitek, jež jinak společnosti zjednal.

Jenom v tom případě dopouští zákon výjimku, jestliže společník některý, předsevzav o své ujmě něco nového, společnosti s jedné strany škodu, s druhé strany však užitek způsobil (§ 1191 o. o. z.).

e) Každý společník účastní se z pravidla ztráty (viz výše) (§ 1197 o. o. z.).

f) Společníci, jimž svěřena správa jmění, povinni jsou řádně ji vésti a klásti počty jak z podstaty společného jmění a příjmů, tak i vydání (§ 1198 o. o. z.). Na základě položení účtů jedním společníkem může každý člen každé doby na své útraty do účtů nahlédnouti (rozh. ze dne 27. prosince 1860 č. 14410, sb. 1252). Ale zemře-li společník povinný ku složení účtů, nepřechází tento závazek složití počet na jeho dědice, protože tento závazek jest ryze osobním (rozh. ze dne 28. června 1881 č. 7429, sb. 8443) a naopak také nemůže dědic společníkův žádati účtů na členu na živu zůstalém (rozh. ze dne 9. ledna 1868 č. 10.383, sb. 2964).

6. Právní poměr k nečlenům společnosti.

a) Co do převzetí závazků společníky naproti osobám třetím platí především ustanovení společenské smlouvy, která má tedy z pravidla stanoviti modalitu, za kterých společníci vůči třetím osobám nabývají práv a se zavazují.

b) Nemá-li společenská smlouva podobných předpisů, nemůže bez výslovného neb mlčky daného přivolení společníků aneb jejich plnomocníků společnost třetímu se zavázati. Jest tudíž z pravidla zapotřebí svolení všech společníků k předsevzetí nějakého právního jednání. Ve věcech, ježto se týkají toliko řádného spravování a užívání podstaty, rozhoduje většina hlasů, jež se počítají dle podílů účastníků a nikoli dle osob (§ 833 o. o. z.). Ostatek užije se zde analogicky ustanovení §§ 833—842 o. o. z.

c) Práva a závazky, jež má třetí za společností, dlužno tedy přesně lišiti od práv a závazků za jednotlivými členy; co tudíž někdo má u některého společníka a ne u společnosti k pohledávání nebo placení, může také jen na tom společníku a nikoliv na společnosti žádati, nebo jen jemu to platiti. Společností korrealita se nezakládá. Rovněž má-li celá společnost něco pohledávati nebo jest něco dlužna, má každý společník právo a povinnost jen dle svého podílu platiti, leč by všichni byli rukou společnou a nerozdílnou něco slíbili nebo přijali (§ 1203 o. o. z.).

7. Zánik společnosti.

Zrušení společnosti jest buď úplné nebo částečné, dle toho, zanikne-li co se týče všech, aneb jen co se týče některých členů. Případy prvního způsobu jsou (§ 1205 o. o. z.):

a) když jednání, které bylo předmětem společnosti, jest dokonáno,

b) když nemůže se již dále vésti, na př. když předmět podniku jest vyňat z právního obchodu,

c) když celá podstata jmění společného přišla na zmar a společníci nemají se k případnému doplnění jejímu, takže jednání dále vésti nelze;

d) když prošel čas, na který společnost byla zřízena a nebyla-li obnovena (výslovně nebo mlčky);

e) když členové se usnesou, že ze společnosti se rozejdou.

K částečným důvodům zániku patří:

a) smrt společníka, leč by společenská smlouva zněla i pro dědice; však k dědicům dědicův vůle zůstavitelova se nevztahuje, tím méně může z ní stálá společnost vzejíti (§ 1208 o. o. z.).

b) Vyloučení společníka. Důvody vylučovací jsou:

α) nesplní-li některý člen podstatných výminek smlouvy společenské;
 β) upadne-li v konkurs;
 γ) prohlásí-li ho soud za marnotratníka;
 δ) dá-li jej pod opatrování, nebo
 ε) pozbude-li důvěry zločinem nějakým. Nestačí však, jsou-li na snadě pouze důvody podezření o zločinném jednání.

Vyloučení samo může nastati jedině po usnesení ostatních společníků (§ 1210 o. o. z.).

c) V ý p o v ě ě, jež může se dáti,

α) zemře-li neb vystoupí-li ten, na němž nejvíce záležela správa záležitostí společenských, před uplynutím umluvené doby (§ 1211 o. o. z.);

β) nebyl-li čas, jak dlouho společnost má trvati, ani výslovně ustanoven, aniž lze to z povahy záležitostí společenských určit, může každý společník ze smlouvy dle vůle vypověděti, toliko nečin toho listivě nebo v nečas (§ 1212 o. o. z.) Rozhodnutí o přiměřeném odkladu přísluší soudu (rozh. ze dne 5. března 1876 č. 171, sb. 553).

VI. Poplatky.

1. Společenské smlouvy, jimiž dvě neb více osob se zavazuje k tomu společnému účelu, který nemá za předmět jejich prospěch, aby svou práci nebo své věci sloučily, podléhají poplatku z prvního archu 2 zl., když však

2. společenská smlouva má za předmět jejich prospěch a ony k tomu konci pouze svou práci spojují, z prvního archu 3 zl., nebo když jenom své věci nebo svou práci a své věci spojují, v tom případě pokládají za různé druhy společenských smluv (viz Společnosti akciové a kommanditní) [p. s. 55 A a B popl. z.]. Při všech ostatních společnostech zapraviti jest poplatek dle ujednaných vkladů jmění a dle stupnice II., nikdy však méně než v případě ad 2.

VII. Daně.

Nové zákony berní o osobních daních přímých ze dne 25. října 1896 č. 121 ř. z. věnují celou II. hlavou společnostem akciovým, komanditním, komanditním na akcie a j., které jsou podrobeny veřejnému účtování (viz čl. Podniky veřejně účtující a jich zdanění). Co se týče všeobecné daně výdělkové, stanoví § 77, že několik spoluvlastníků podniku podrobeného dani výdělkové ručí za nedoplatky této daně rukou nedílnou. Dále jsou dle § 264, II. odst. téhož z. vlastníci podniku podléhajícího všeobecné dani výdělkové povinni, aby úřadu finančnímu pojmenovali plnomocníka; nedostojí-li tomuto závazku, platí každý z nich za plnomocníka ostatních.

Mezi břemena, jež musí společnost nésti, patří daně rovnajíce se každému jinému závazku; tyto požívají dle zákonných ustanovení ovšem v určitých případech, jako na př. v konkursech, při exekucích, jistého předního práva při rozdělení podstaty nebo nejvyššího podání. Tímto právem priority však v tom případě, když veřejní společníci stanou se k placení nezpůsobilými, zákonem vytknutá povinnost tichého společníka, dle nížto on nikdy neručí větší měrou nežli vloženým kapitálem, dále se nerozšiřuje; nelze tudíž táhnouti se k vůli zapravení váznoucích daní na ostatní jmění tichého společníka výrobní nebo obchodní společnosti, nýbrž jen na jeho vložený společenský kapitál (dobrozdání dolnorak. fin. prokuratury na berní administraci ze dne 20. září 1861 č. 6395).

Smlouva společenstevní je smlouva společenská, uzavřená mezi členy společenstva výdělečného a hospodářského, tvořící jeho stanovy.